

УДК 658.45

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЛОКАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК В УКРАЇНІ

Колодізева Тетяна Олександрівна, к. е. н.,
доцент кафедри менеджменту, логістики, та економіки
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця,
e-mail: kolodizeva@ukr.net

Останнє десятиріччя пройшло для національної економіки під знаком її інтеграції в світовий економічний простір, увага науковців була зосереджена, передусім, на перевагах євроінтеграції та участі в глобальних ланцюгах поставок. Але сучасні реалії управління ланцюгами поставок свідчать про кардинальну зміну пріоритетів щодо обрання довжини та структури логістичних ланцюгів, а саме в світовій практиці все більшу перевагу науковці та практики віддають коротким локальним ланцюгам поставок.

Згідно з дослідженнями McKinsey Global Institute (MGI) [4], незважаючи на зростання світової торгівлі в абсолютному виміру, відсоткова частка експорту в повних ланцюгах вартості за останні десять років скоротилась з 28 % до 22 % (за показником валової продукції). Світовий бізнес у багатьох галузях промисловості відмовився від довгих ланцюгів поставок, потреба в яких була обумовлена використанням переваг аутсорсингу, розміщенням виробничих потужностей в країнах з низькими операційними витратами, та зосередився на формуванні ланцюгів на національному та регіональному рівнях. Такі тенденції у формуванні ланцюгів поставок пояснюються зміщенням акцентів зі зниження собівартості в бік зменшення ризиків у ланцюгах поставок, збільшення можливостей щодо надання додаткових послуг, підвищення гнучкості, надійності та стабільності ланцюгів поставок.

Серед українських учених, які досліджували двоаспектність сучасних ланцюгів поставок – глобалізацію та локалізацію, перспективи та переваги коротких, локальних ланцюгів поставок – А. Ф. Гукалюк, М. В. Шуба, М. М. Бабич та інші. Але треба ззна-

чити відсутність єдиних підходів у вітчизняних науковців щодо перспектив впровадження та розвитку локальних ланцюгів поставок в Україні, а також зосередження уваги на формуванні коротких ланцюгів лише в аграрній промисловості та в постачанні продовольчих товарів.

Метою дослідження є аналіз світових тенденцій щодо формування логістичних ланцюгів та розробка пропозицій щодо удосконалення національних ланцюгів поставок у контексті їх локалізації та орієнтації на географічно наближені ринки.

Глобалізація економіки завжди супроводжувалась протилежною тенденцією – її локалізацією, що призвело до появи терміна «глокалізація», який означав взаємодоповнення та взаємопроникнення фундаментальних проявів сучасної реальності – «глобального» і «локального» [2; 3].

Переваги глобалізації ланцюгів поставок здебільшого пов'язують із зниженням витрат на виробництво, але таке зниження спричиняє зростання низки інших витрат, а саме витрат на запаси (переважно зростають запаси в дорозі, в розподільчих центрах), на фрахт / логістику, на мито та податки, на всі ті витрати, які є складовими «загальної вартості обслуговування» [4]. Крім того, подовжені глобальні ланцюги поставок завжди є менш гнучкими, менш визначеними та стійкими, є чутливими до несприятливих ринкових впливів (наприклад коливання курсів валют або політична нестабільність у країнах тощо), припускають наявність внутрішніх і зовнішніх ризиків і необхідність створення буферних запасів у ланках логістичних ланцюгів. Витрати на паливо зараз оцінюють в два рази вище, ніж вартість зберігання запасів [5], що порушує традиційну модель зберігання меншої кількості запасів та розміщення їх лише в разі необхідності. Показники виконання замовлення – доступність продукції, швидкі терміни поставок, повнота та комплектність поставки, інформаційна підтримка, грають все більшу роль порівняно з низькою вартістю.

Водночас не можна ігнорувати недоліки і локальних ланцюгів поставок, які пов'язані переважно з обмеженнями доступу як

до дешевих джерел ресурсів, так і до світових ринків збуту. Домінування виробництва у країнах з низькими витратами означає, що глобальні ланцюги поставок продовжуватимуть існувати, але з деякими модифікаціями в далекій перспективі: збільшення кількості та масштабів регіональних центрів розподілу та зменшення загальних відстаней доставки [6].

Згідно з дослідженнями [6] в перспективі до 2030 року спостерігатимуться такі тенденції щодо формування логістичних ланцюгів: зниження транспортних витрат буде переважаючим критерієм у визначенні місця розташування виробничих потужностей; мінімізація енерговитрат, а не економічність і швидкість впливатимуть на дизайн ланцюгів поставок; велике значення набудатиме контроль ланцюгів поставок в реальному часі; місцеві закупівлі, виробництво та дистрибуція домінуватимуть на товарних ринках; світова торгівля та транспорт існуватимуть для цінних, критичних за часом або спеціалізованих товарів; світова логістика розроблятиме інновації для формування гнучких, стійких і надійних ланцюгів поставок.

Отже, рішення щодо структури ланцюгів поставок є оптимізаційним рішенням, яке в сучасних умовах повинно базуватись на інноваційних підходах щодо побудови архітектури логістичних ланцюгів з урахуванням вимог клієнтів ХХ ст. [5]: низька вартість і висока якість, низька вартість і широкий асортимент, низька вартість і швидкі терміни поставок та ін.

З урахуванням світових трендів посилення регіоналізації ланцюгів поставок важливим є формування в Україні коротких ланцюгів поставок, які дозволять реалізувати переваги локалізації: наближеність до споживачів, використання місцевих ресурсів, зниження ризиків, транспортних, митних, складських витрат, впровадження стратегії «витягування» впродовж всього ланцюга, підвищення гнучкості та адаптивності, швидкості реагування на ринкові запити, мінімізація запасів тощо. Стратегії, що пропонуються авторами [1] для ланцюгів продовольчих товарів, схвалені маркетингові стратегії, розвиток регіонального партнерства,

стратегія продажу (політика замовлення), стратегія зниження ризиків, стратегія навчання та експериментів можуть бути використані також і для непродовольчих товарів.

Важливою умовою створення ефективних, надійних, стійких локальних ланцюгів в Україні на макрорівні є розвиток державної підтримки, інструментами якої є фінансова підтримка, сертифікація, дослідження, навчання, консультації [1]. На мікро та на мезорівнях важливими є впровадження відповідального управління ланцюгами поставок, обмін найкращими практиками діяльності, розробка і впровадження спільних стандартів, поглиблення співпраці та всіх форм інтеграції в ланцюгах поставок, організація довготривалих партнерських відносин на засадах довіри та інформаційної прозорості. Теоретикометодичні аспекти управління взаємовідносинами в національних ланцюгах поставок можуть розглядатись як напрями подальших наукових досліджень.

Література

1. Бабич М. М. Європейський досвід політики підтримки та стратегія розвитку коротких ланцюгів постачання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 39–44.
2. Гукалюк А. Ф. Удосконалення ланцюгів постачання в умовах трендів міжнародного бізнесу. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 2. С. 48–54.
3. Шуба М. В. Транскордонне співробітництво: «Think global, act local». *Бізнес Інформ*. 2014. № 9. С. 21–25.
4. Barton D. Keeping It Local: How Shorter Supply Chains Impact Supply Chain Planning. URL: <https://toolsgroup.com/blog/keeping-it-local-how-shorter-supply-chains-impac-supply-chain-planning/>
5. Rodrigues A. Modern Supply Chain Management – Optimising Global and Local Supply Chains. URL: <http://www.thebusinessbinnacle.co.nz/services/supply-chains/>
6. Ruske K.-D. Transportation & Logistics 2030. URL: <https://www.pwc.co.uk/assets/pdf/transportation-and-logistics-2030-volume-1.pdf>

